

陈践藏学文集

(下册)

现代中国藏学文库

中国藏学出版社

【现代中国藏学文库】

主 编：拉巴平措

陈践藏学文集

（下册）

图书在版编目 (CIP) 数据

陈践藏学文集：全2册：汉、藏/陈践著. —北京：中国藏学出版社，2018.4

ISBN 978-7-5211-0037-2

I. ①陈… II. ①陈… III. ①藏学-文集-汉、藏 IV. ①K281.4-53

中国版本图书馆 CIP 数据核字 (2018) 第 072392 号

陈践藏学文集(上、下)

陈践 著

出版发行 中国藏学出版社

印刷 中国电影出版社印刷厂

印次 2018年8月第1版第1次印刷

开本 787×1092毫米 1/16

印张 75.75

字数 1164千字

书号 ISBN 978-7-5211-0037-2/K·524

定价 178.00元

图书若有印装质量问题,请与本社发行部联系

E-mail:dfhw64892902@126.com 电话:010-64892902

版权所有 侵权必究

CHEN JIAN ZANG XUE WEN JI

中国藏学出版社

目 录

四、敦煌文献研究

P. T. 1071、P. T. 1073、P. T. 1075 号吐蕃律例文献	(3)
一、解 题	(3)
二、藏文原文	(7)
三、汉译文 (王尧、陈践译)	(44)
P. T. 1283、P. T. 2111 号《礼仪问答》	(63)
一、解 题	(63)
二、藏文原文	(66)
三、汉译文 (王尧、陈践译)	(95)
ITJ 737 号 (D、A、B、C)、P. T. 983 号《罗摩衍那》	(112)
一、解 题	(112)
二、藏文原文	(115)
三、汉译文 (王尧、陈践译)	(153)
P. T. 1062 号《医马经》P. T. 1065 号《驯马经》残卷译释	(178)
一、解 题	(178)
二、译 文	(181)
P. T. 990 号《如来佛降服大王记》译注札记	(206)
一、解 题	(206)
二、藏文原文	(207)

三、汉译文	(216)
P. T. 992、P. T. 1284、ITJ 729 号《孔子项托相问书》	(221)
一、解 题	(221)
二、藏文录文	(222)
P. T. 992 藏文录文及语词释解	(222)
P. T. 1284 藏文录文	(226)
ITJ 729 藏文录文	(231)
三、汉译文	(234)
ITJ 730 号 (ch. fr. 1) 《松巴谚语》	(237)
一、解 题	(237)
二、藏文录文	(238)
三、汉文译文	(240)
吐蕃时期藏文文献中的盟誓及语词疏译	(245)
一、前 言	(245)
二、盟誓语词	(246)
三、盟誓的内容	(249)
敦煌古藏文《古太公家教》译释	(260)
一、解 题	(260)
二、汉译文	(261)
三、敦煌汉文《太公家教》与敦煌藏文译文《古太公家教》 相同内容比较	(268)
四、原藏文	(270)
五、个别语词汉译之辨析	(276)
附《太公家教》初校本	(279)
安多口语中古藏文语词的保留与变化	(283)
一、在安多口语中，古藏文语词语音（正字）、语义原封 未动地保留	(283)
二、在安多口语中，古藏文语词语音（正字）、语义发生变化 ...	(289)
吐蕃时代的杰出女王墀玛类	(295)
一、辅助其子执政	(296)

二、登台亲政	(296)
三、溯历史为女王正名	(300)
敦煌藏文 ITJ 739 号骰卜文书所见繇辞解读	(302)
吐蕃古藏文文字书写特点	(310)
བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་ཡི་གེའི་བྱང་ཆོས་འགའ་ཞིག་དོ་སྙེད་ལྷ་མུ།	(319)
གནའ་བོའི་བོད་ཀྱི་ཡིག་རྟིང་ལས་“སྤང་ཚང་”དང་“སྤངས་དཔོན་”ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་ལ་ རགས་ཅམ་དཔྱད་པ།	(327)
རིང་ལུགས་ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་ཀྱི་གོ་དོན་འགྱུར་ཆུལ་ལ་རགས་ཅམ་དཔྱད་པ།	(335)
ཨ་མ་དོའི་སྐད་དུ་རང་སོར་གནས་པའི་བཟླ་རྟིང་རགས་ཅམ་གྲིང་བ།	(341)

五、吐蕃古藏文语词疏译

温故知新

——重读《敦煌本吐蕃历史文书》体会之一	(351)
---------------------------	-------

温故知新

——重读《敦煌本吐蕃历史文书》体会之二	(370)
---------------------------	-------

温故知新

——重读《敦煌本吐蕃历史文书》体会之三	(390)
---------------------------	-------

若干典型古藏文语词疏释之一

——重读吐蕃文献之体会	(398)
-------------------	-------

若干典型古藏文语词疏释之二

——重读吐蕃文献之体会	(416)
-------------------	-------

若干典型古藏文语词疏释之三

——重读吐蕃文献之体会	(426)
-------------------	-------

一、དུངས།→དུངས། 悬挂，吊挂（引申为：判决、决断）	(426)
--------------------------------------	-------

二、(ཁང) ལྟ་ཞིག (他) 本人	(428)
----------------------------	-------

三、ངན་པ། 1. 小（人）、鄙（人）、愚（人）；2. 恶（人）、 次、旧	(429)
---	-------

四、ཇི། 1. 风 2. 发情 3. 警觉	(431)
------------------------------	-------

五、ཇི་ལྟར། 王事，王差	(432)
若干典型古藏文语词疏释之四	
——重读吐蕃文献之体会	(435)
一、སྐྱུ་ལྟོ་སྐྱུ་ 牲畜	(435)
二、ཆད་ཀྱི་ཆད་ཀྱི་ 器物，财物	(437)
三、འཕེན་པ་→འཕན་ 丰富，引申为“魁伟”	(438)
四、ཅང་ཆེན། 与 གཅང་ཆེན། 藏钦与大藏	(440)
藏文 རིང་ལུགས་ 一词演变考	(445)
敦煌古藏文 P. T. 986 号文书《尚书》四古词译释	(452)
敦煌古藏文“ཁ”字辨析	(459)
བལ་པོ། 释读	(465)
ཁོལ་ཡུལ། 与 འདམ་པོ། 疏译	(469)
古藏文语词 ཞིང་། 疏译	(476)
ཁྱེན་རིལ། 与 ལྟ་རིལ། 疏译	(483)

六、其他

川康牧区行 …… [意] 南卡诺布 著 索朗希 译 格桑居冕 校 (491)

译序一 (491) / 译序二 (493) / 自序一 (494) / 自序二 (498) / 杂曲卡地区部落 (501) / 色达地区部落 (503) / 牧民之盟友 (504) / 牧区打冤家 (505) / 牧民的耻辱观 (506) / 牧民的智慧 (507) / 牧民的宗教 (512) / 牧区定期玛尼法会 (518) / 牧区牛月初四祭神节 (520) / 牧区教育 (524) / 牧帐安置地——放牧点 (525) / 牧民之家——牛毛帐篷 (526) / 牧民生活 (527) / 牧区的畜牧业 (529) / 牧区的租赁牛 (531) / 牧民的放生 (532) / 牧民服装 (532) / 牧区狩猎 (533) / 牧民的帐宴 (535) / 牧民过年 (535) / 牧区之集会 (538) / 牧民之联姻 (538) / 牧区地方法 (习惯法) (542) / 牧民之诉讼 (543) / 牧区命价赔偿法 (544) / 牧区

偷窃赔偿法 (545) / 牧区撞死马匹赔偿法 (545) / 牧区非婚生育惩治法 (546) / 牧民弃夫赔偿法 (546) / 牧区的交通运输 (546) / 译后记 (547)	
东噶·洛桑赤列教授复函	(548)
才旦夏茸大师复函	(550)
南卡诺布教授来函	(551)
我的藏学人生	(554)
一、大学生涯	(554)
二、青海藏语调查	(567)
三、参加西藏民主改革	(570)
四、亦师亦友——忆丈夫格桑居冕教授	(583)
五、忆良师益友王尧教授	(587)
六、学术渊博的东噶·洛桑赤列教授	(592)
七、难忘的巴黎之行	(595)
当赞普的传说再次回响——一组听课感悟	班玛更珠等 (598)
论著目录	(615)
后记	(618)

四、敦煌文献研究

P. T. 1071、P. T. 1073、P. T. 1075 号 吐蕃律例文献

一、解 题

敦煌古藏文写卷 P. T. 1071、P. T. 1073 和 P. T. 1075 是三份十分重要的吐蕃时期的律例文献。就其内容来看，基本上就是就狩猎伤人和唆犬伤人赔偿命价及盗窃追赔来标明尊卑贵贱严格的等级差别的。这一点与唐朝的刑书颇相类似。《新唐书·刑法志》说：“唐之刑书有四，曰：律、令、格、式。令者，尊卑贵贱之等数，国家之制度也。”所谓令者对律而言。杜预《律序》云：“律以正罪名，令以事成制。”《唐六典》亦云：“律以正刑定罪，令以设范立制。”就这一点来看，这一份写卷有律、令相杂，混为一体的架势，与吐蕃社会发展的阶段有关。

我们检阅了王重民的《敦煌古籍叙录》，发现敦煌汉文写本卷子中有：

S. 1880 唐职官令残本。

P. 2504 唐天宝官品令。

P. 3252 故《唐律》残卷《户婚律》《厩库律》。

P. 3608 故《唐律·职制》五十条，《户婚》三十三条。

P. 3593 《唐律疏议》，有一百行（不知所藏，《敦煌石室碎金》排印本）。

又《杂律》（李盛铎藏）。

P. 3690 十二行。

P. 3379 阴保山等牒。

这些卷子均属律例文献，流行于敦煌，对当时吐蕃社会不能不发生影响，不能不起作用。杨廷福同志在《唐律对于亚洲古代各国封建法典的影响》一文的最后一段中颇多地阐明了《唐律》对西域各民族的影响。不言而喻，其中包括了吐蕃。唐蕃之间亲好不绝。当时吐蕃社会的经济虽然已由狩猎和畜牧进入农牧业并重时期，但是畜牧和狩猎的生产方式仍然占相当比重，人们生活中仍然离不开狩猎。因而，当奴隶制的军事部落联盟政权建立以后，自然地要求在法律上体现统治阶级的意愿，吐蕃奴隶主于是立了律令来维护阶级的尊严。这就是我们见到的这一类律例文献的来源。

关于吐蕃社会的情况，唐人一向比较注意。在两《唐书》的《吐蕃列传》和《册府元龟》中有许多很有价值的记载，对研究吐蕃历史很有用处，至今为人们称道。但是，也毋庸讳言，唐人的记载中也有误传、失实的地方。一方面可能是由于语言文字的隔阂，另一方面可能是出于误会。如：《新唐书·吐蕃列传》说“其吏治，无文字，结绳齿木为约”，就与事实不符。吐蕃在松赞干布在位时期，7世纪中叶就有比较完整形态的文字在使用，而且写下了法律文书。《敦煌本吐蕃历史文书》大事纪年：“及至兔年（高宗永徽六年，乙卯，655年）赞普居于美尔盖。大论东赞于‘高尔地’写定法律条文，是为一年。”很可能，这一类律例文献就是其中之一。同书的《传记篇》第八节也说，赤松德赞赞普时，为善者予以奖赏，作恶者予以惩治，也说明吐蕃已有了法律，而且已书写成文。在《贤者喜宴》里有比较详尽的记载。不过，该书是16世纪成书，时间较晚，未能引起人们的注意。法国藏学家石泰安教授和匈牙利藏学家乌瑞教授先后撰文介绍《贤者喜宴》中的关于吐蕃法律的资料，认为巴俄祖拉陈瓦在编著此书时接触到若干早期的原始资料，值得重视。我们也感到《贤者喜宴》一书与一般“教法史”之类的著作不同。就法律有关的条文来看，绝非凭空臆造，必有所本。例如，书中引用所谓《吐蕃六法》：

khri-rtse-vbum-bzher 之法。可意译为《王廷、衙署职官安置之法》。
(包括徽记、褒贬、旌表、职官等)

vbum-gser-thog-sha-ba-can 之法，据作者自注：此乃厘定度量衡包括升、两、合、勺、钱、分、厘、毫等位差。

rgyal-khams-dpe-blanc 之法，包括十五种奖善惩恶之区别。

mdo-lon-zhu-bcad 之法，即《据两造申诉判决之法》，指民间诉讼中须听取原告被告双方陈述情由而加以判断。

dbang-chen-bcad 《总法》，即分级审理，由最高一级进行终审判决之法。

khab-so-nang-pavi 即《内府管理之法》。

这六大法实际包括了律、令、格、式在内，是结合吐蕃的具体情况而产生的律文。可能后人有所补充、调整，但无论如何其主体部分还可以看出吐蕃时代的特点。与我们现在研究的这个卷子相比，我们手头的这份资料就丰富得多，而且严整得多了。

就吐蕃的官品等级而言，卷子所列举的情况也可与《贤者喜宴》的条文对比着阅读，《贤者喜宴》所载“九大尚论”指：

“贡论”分为大中小三级。

“内大论”分为大中小三级。

“喻寒波论”，即“平章政事之论”分大中小三级。

以上共为九级，即《新唐书·吐蕃列传》所云：“总号曰尚论掣逋突瞿”（藏文对音为 zhang-blanc-chen-po-dgu）。而“告身”作为官阶的章饰与《敦煌本吐蕃历史文书》所记相同。请参考该书汉译本的注释（7），第240页。（1980年，民族出版社）

《贤者喜宴》把告身的类别与等级的差别做了详尽的叙述，今引于后，供参考：

“所谓告身，最上者为金、玉两种，次为银和颇罗弥，再次为铜与铁，均镌有文字铭款，总为六种，各分为大小，共六种十二级。”这里的玉又译为瑜石。颇罗弥又译为金银相间。《新唐书·吐蕃列传》也记为：“其官之章饰，最上瑟瑟，金次之，金涂银又次之，银次之，最下至铜止，差大小，缀臂前以辨贵贱。”

《册府元龟》卷九六一《外臣部·土风》三记为：“自号吐蕃为宝髻（即ཐུ་བུལ།的对音）。爵位则以宝珠、大瑟瑟、小瑟瑟、大银、小银、大礪石、小礪石、大铜、小铜等为告身，以别高下”。又云：“大略其官章饰有五等：一谓瑟瑟，二谓金，三谓金饰银上，四谓银，五谓熟铜。各以方圆三寸褐上装之，安膊前，以别贵贱。”所记大致相同。但《贤者喜宴》进一步把官品与告身作了分类排列：

大玉告身：贡论上

小玉告身：贡论中

囊论上

大金告身：贡论下

囊论中

喻寒波上

小金告身：囊论下

喻寒波中

噶论上

颇罗弥告身：喻寒波下

噶论中

大银告身：寺院经咒师

高级官吏

小银告身：王廷御前侍卫

苯教师

司马官

风水官

边鄙牧守

大铜告身：父民六部落

小铜告身：千夫长

茹本

铁告身：勇士

一般平民授以刻有波纹的白色木质告身。

所有这些记载中表明的等级差别与《律例文献》残卷中所列是一致的。

对于这一号卷子的价值，我们还感到拉法格的话颇有启发。他在《财产及其起源》第42~43页中说：“假使弄清楚了某一民族由野蛮状态到文明状态的历史，它就可用来作为地球上一切民族的历史的原型。”

法律文献的产生正标志着吐蕃社会由个人独裁走向阶级独裁的过渡，君主的话本身等于法律的现象逐步被成文的阶级意志取代。这是一种进步，在当时是文明的表现。因而，我们认为这一卷号对于吐蕃社会的进步历程有着认识上的作用和价值。

P. T. 1072 号文书头尾残缺，系 P. T. 1071 号文书的另一抄件，其首行至 189 行与 P. T. 1071 号文书之第 283 行至 446 行雷同，故略去未录，但也将该文书图版收入本书后。

二、藏文原文

1. P. T. 1071

1 (第一行为其他文书的末行。)

2 ཨ་ཁོ་ཆེན་པོ་དང་། ཁོང་ཉའི་ཁྱེས་པོ་དང་པ་དང་འདི་རྣམས། ཉང་གཅིག་གིས།
གཅིག་རི་དགས་ལ། མའས་(མདའས་)དརུལ་^①བས་པོག་པ་དང་།

3 ཁོང་ཁོ་ཉའི་རྣམས་ལ། ཁོང་ཁོ་གཡུའི་གེ^②པ་མན་ཅད། དམངས་མཐའ་མ་ཡན་ཅད།
ཀྱིས་རི་དགས་ལ་མདའས་དརུལ་བའི་ཁྱེས་

4 ལ། ཨ། ཁོ་ཆེན་པོ་དང་། ཉང་ཁོ་ཆེན་པོ་དང་། བཅན་པོའི་ཁོང་རྩེ་ཆབ་སྲིད་ལ་དབང་བ་
གཅིག་དང་། ཁོ་ཆེན་པོའི་འག་པོ་ན་

5 ཨ་ཁོ་ཆེན་པོ་འདི་བཞི། ཁོང་ཉ་ངོ་པོ་དང་། ཁོང་ཉའི་ཁྱེས་པོ་དང་པ་དང་འདི་རྣམས།
མདའ་དརུལ་པ་ལའ་། རྟོང་མཉམ། ། རྟོང་།

① དརུལ་(བརུལ་)བ། འཕངས་པའམ་བརུབ་པ།

② གཡུའི་གེ། གཡུས་བཅོས་པའི་བྱང་བྱའི་ཐོག་གོ་གནས་སྒྲིག་བཞུགས་པོ་དཔའི་གེ། གཡུའི་གེ་ཆང་(ཡིག་གཅེང་)།

6 མཉམ་པ་འདི་རྣམས་གཅིག་གིས་གཅིག་ལ་། ལ་། རི་དག་ལ་མདའ་དརུལ་པ་ལས། ལྷགས་
པས་ཕྱགས་པ་དང་། ཞང་ལོན།

7 འདི་རྣམས་ལ་གཡུའི་ཡི་གེ་པ་མན་ཅད། སྤ་མེན་གྱི་ཡི་གེ་པ་ཡན་ཅད། རྟོང་མཉམ་པ། གཅིག་
གིས་གཅིག་། རི་དག་ལ།

8 མདའ་དརུལ་པ་ལ་ལྷགས་པས། ཕྱགས་དང་། གུམ་ཡང་རུང་མ་གུམ་ཡང་རུང་། མཁོན་མཆིས་
ཏིང་ཆད།

9 ཀར་①འཕང་ས་རེ②ཞེས། གཙང་དཀར་③བཙུ་གཉིས་དང་ཁོན་བདག་དང་བཙུ་གཞུམ། སྤ་
ལྷའདྲི། དཀར་ཆགས་④། སྤང་ཕྱི⑤།

10 དང་ཁྱིམས་གཅིག་གོ་། རྟོང་འཇལ་རུ་ཡང་ཕྱི་གནད་། དཀར་གྱིས་ཆངས་ཏང་། མདའ་ཕྱགས་
པའ་གུམ་དང་། ཕྱི་རྟོང་།

11 སྤང་ཁྱི་བབསྟེ་། ལྷས་བདག་⑥དང་། འདམ་པོ་⑦ཕྱེད་མར་དབང་། འདམ་པོ་མ་མཆིས་ན།
སྤང་ཁྱི་ལྷས་བདག་དབང་།

12 མདས་ཕྱགས་པ། མ་གུམ་ན། གསོན་རྟོང་སྤང་ལྷ་རྟོང་པབསྟེ་། ལྷས་བདག་དང་འདམ་པོ་ཕྱེད་
མར་དབང་། འདམ་པོ་མ་མཆིས།

13 ན། སྤང་ལྷ་རྟོང་གུན་ལྷས་བདག་དབང་། ། མདས་ཕྱགསྟེ་། ངའི་མདའ་མ་ཡིན་ཅེས་⑧རྟོན་
རྟོན་མ་ཆངསྟེ་། མདས།

14 ཕྱགས་གུམ་ཡང་རུང་མ་གུམ། ཡང་རུང་། ། སྤང་ཕྱི་དང་ཁྱིམས་གཅིག་། ། རྟོན་རྟོན་པ་ཆངས་
དང་། སྤར་པ་ཟན་⑨ཀྱང་།

15 སྤང་ཕྱིའི་སྤར་པ་ཟན་དང་ཁྱིམས་གཅིག་རུ་དབང་། ། ༡༩ ། ། ཞང་ལོན་ཆེན་པོ་པོ་པོ་དང་།
ཆེན་པོ་དང་རྟོང་མཉམས་བཞིག

① ཆད་ཀ(ཆེད་ཀ) ཆེད་མངགས།

② འཕང་ས་རེ། གཏུན་ནས་མ་འཕངས།

③ གཙང་དཀར། དག་སེལ་བྱེད་མཁན་ནམ། དཀར་འདྲོན་བྱེད་མཁན།

④ དཀར་ཆགས་ན། དཀར་འདྲོན་བྱས་པ་བདེན་ན།

⑤ སྤང་ཕྱི། དག་གལེན་པར་ཡོང་མཁན།

⑥ ལྷས་བདག རྡོ་བདག

⑦ འདམ་པོ། རྒྱལ་ཏུ་ཉེས་རྟོན་ཐེར་འདྲོན་བྱེད་མཁན། འབྲིག་པའི་གཏམ་དཔེ་ལ། རྒྱུ་མ་ཤོར་འདྲོད་རེད། འདམ་པོ་ཤི་འདྲོད་རེད།
ཅེས་ཟེར་སྤེལ་ཡོད།

⑧ རྟོན་པ། ཉམ་ཚིད་བྱེད་པ།

⑨ སྤར་པ་ཟན། ཤོང་ལ་ཁྱུ་གཏུག་བྱེད་པ།